

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΟΥ „ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΑΣΤΕΡΟΣ“

ΧΑΝΙΑ, 1 Ιουλίου 1909 || ΟΡΓΑΝΟΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΠΑΙΔΕΙΑΣ || Ἀριθ. 20

Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἐξετάζων τις τὰ κατὰ τὸν πολιτειακὸν καὶ κοινωνικὸν ἡμῶν βίον, θὰ ἀνεύρη ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς τε πολιτειακοῖς καὶ κοινωνικοῖς ἡμῶν συστήμασι δυναστεύει φοβερὰ ἀπομίμησις τῶν ἐσπερίων συστημάτων, ἀποδιοπομπεύουσα πᾶν τὸ Ἑλληνικόν.

Φαίνεται ὅτι ἡ χώρα τῆς δημιουργικότητος καὶ τῶν προτύπων ἐπέπρωτο νὰ ὑποστῇ τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς φαντασίας ἀπομιμήσεως.

Σεβαστοὶ οἱ ἄνδρες καὶ ἅγιος ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον εἰσήγαγον τὰς καινοτομίας τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἔπρεπε νὰ ἐξετάζηται ἡ κατάστασις τῆς χώρας ἡμῶν ὑπὲρ τῆς ὁποίας εἰσάγονται. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἐξετάσωμεν καὶ γινώμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, ἐκ τοῦ βάθους τοῦ γραφείου, ἀναδιψοῦντες μεταφράσεις καὶ σχόλια ὑποθέσεων ξένων λαῶν διαρρυθμίζομεν τὰ καθ' ἡμᾶς συστήματα ἐπισημασμένων ἰδρύοντες.

Συνανεστράφημ ἡμεῖς μετὰ μαθητῶν τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ Διδασκαλείου. Οἱ ἦχοι τῶν τετραχόρδων αὐτῶν πολλὰς μοῦς ἐπληξάν τὰ ὄτα. Ἀλλ' ἀντὶ τῶν ἀρμονικῶν καὶ γαλιανιαίων τοῦ Ὁρφέως ἠθόγγων δριμυεῖς καὶ διαπεραστικοὶ Ἀλλαμανῶν καὶ Βανδύλων συριγμοὶ μετ' ἐξήγειρον τὰ νεῦρα.

Εἰς δὲ τὴν κατάφωρον δυσφορίαν μου οἱ καλοὶ κάγαθοι τοῦ μέλλοντος σκαπανεῖς μετ' ἀπεστόμωνον διὰ τοῦ στερεοτύπου «δὲν ἔχεις μουσικὸν αἰσθημα». «Δὲν ἔχω μουσικὸν αἰσθημα» ἐπανελάμβανον καὶ ἐγὼ κατ' ἐμαυτὸν καὶ τὸ τετράχορδον ἐξηκολούθει συρίζον καὶ τρίζον.

Παρευρέθην πολλάκις μετ' ἄλλων ἐν τῇ πλατείᾳ παιανίζουσας τῆς μουσικῆς. Παρετήρησα ὅτι ἕκαστος ἀπέφευγε νὰ ὀμιλήσῃ περὶ τοῦ ἐκτελεσθέντος τεμαχίου ἵσως ἵνα μὴ θεωρηθῇ ἀπειροκάλλος. Ὁσάκις ὅμως εὗρισκετο ὁ ἀποπομπαῖος κατακριτῆς, οἱ ἄλλοι τελειῶς ἐπεδοκίμαζον.

Ἐκ τούτου συνεπέρανα ὅτι καὶ οὗτοι δὲν εἶχον μουσικὸν αἰσθημα ἢτοι αἱ τοιαῦται συνθέσεις δὲν εἶναι διὰ τοὺς Ἑλληνας. Τοῦναντίον ὅμως ἐὰν διέφευγεν ἐνίοτε τῆς μουσικῆς τεμαχίον τι τῶν κρητικῶν χορῶν ἢ ᾠμάτων πάντες νύχαριστοῦντο, παρακολουθοῦντες μετὰ μειδιάματος. Τὸ τοιοῦτον δηλοῖ ὅτι ἵνα ἡ μουσικὴ ἐπιτυχῆται τοῦ ἑαυτῆς σκοποῦ, ἀνάγκη νὰ παρέχεται ἀνάλογος τοῦ μουσικοῦ αἰσθηματος ἐκάστου.

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐκπαιδευθῶμεν μουσικῶς, ὥστε νὰ ἀντιλαμβανώμεθα συνθέσεων ἀνωτέρων τῶν ἀπλῶν ἐμβατηρίων.

Ἀλλ' ἡ ἐκπαίδευσις μουσικῶς τοῦ λαοῦ τῶν ἐπαρχιῶν ποῦ δέον νὰ ζητηθῇ; Οἱ εὐποροὶ ἐκ τῶν

κατοίκων τῶν πόλεων μορφοῦνται ὁποσοῦποτε μουσικῶς, ἀλλ' οἱ τῶν ἐπαρχιῶν παῖδες ἀνάγκη νὰ μορφωθῶσιν ἐν τοῖς σχολείοις.

Μουσικὴν δὲ μόρφωσιν λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν τὴν διδασκαλίαν θεωρητικῆς μουσικῆς, ἀλλὰ σχετικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μουσικοῦ αἰσθηματος τοῦ παιδὸς διὰ τῆς ἐκμαθήσεως ᾠμάτων τινῶν, τὰ ὅποια ἐν δεδομένῃ στιγμῇ νὰ δύναται νὰ μεταχειρισθῇ. Ἴσως φανῇ παράδοξον τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς μὴ λησμονώμεν ὅτι καὶ οἱ ἐπιτηδευόμενοι τοὺς μουσικοὺς, καίτοι ὑπὸ εἰδικῶν διδασκαλῶν ἐδιδάχθησαν, ἀριθμὸν τινα μόνον συνθέσεων γνωρίζουσι καὶ ταύτας ἐπαναλαμβάνουσιν. Ὡστε κάλλιστα ἡδύνατο ὁ μαθητῆς κατὰ τὸ πενταετὲς ἢ καὶ πλέον διάστημα καθ' ὃ φοιτᾷ εἰς τὸ σχολεῖον νὰ ἐκμάθῃ ᾠματὰ τινα τὰ ὅποια νὰ δύναται νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου.

Κατηγοροῦσι τὸ προσωπικὸν τῶν σχολείων καὶ τὴν σχολικὴν μόρφωσιν ἐπὶ σχολαστικότητι. Ἀλλὰ πῶς νὰ μὴ ἐπισύρῃ τὴν μομφὴν ταύτην ὁ διδάσκαλος διδάσκων πράγματα, τὰ ὅποια ἐντρέπεται ἐκτὸς τοῦ σχολείου νὰ ἐπαναλάβῃ, οὐδὲ ἀνέχεται ταῦτα ἡ κοινωνία εἰς ἣν ἀνατρέφεται; Τίς θὰ εἶναι ὁ τολμητίας ὅστις ἐν συμποσίῳ μετὰ τῶν ὁμοίων του θὰ τραγουδήσῃ τὸ «τίς διδάσκει τὸ πουλάκι νὰ πετᾷ νὰ κελαδῇ...» καὶ τὰ ὅμοια φληναφήματα; Ἴσως παρατηρήσῃ τις ἡμῖν ὅτι ἐν τοῖς σχολείοις οἱ μαθηταὶ διδάσκονται ᾠματα ἀνυψοῦντα τὸ φρόνημα πρὸς τὰ ιδεώδη τοῦ ἀνθρώπου, οὐχὶ δὲ ᾠματα διὰ κρασοκατάνυξιν. Συμφωνοῦμεν πρὸς τὸ τοιοῦτον. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ ἐννοήσωμεν πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μορφωθῇ τις διὰ μέσων τὰ ὅποια θεωρεῖ πάρεργα καὶ ἀνάξια λόγου. Τοῦναντίον ᾠματα προσεγγίζοντα πρὸς τὴν λαϊκὴν μουσικὴν οὐ μόνον φιλοτιμοῦνται οἱ μαθηταὶ νὰ ἐκμανθάνωσιν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάθους ψάλλουσιν αὐτὰ καὶ ἐνδεδομένη στιγμῇ καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου ἐπαναλαμβάνουσιν.

Κατὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἑορτὴν παρεστάθη ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα μαθητῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ στόλου ὁ «Χορὸς τοῦ Ζαλόγγου». Ἐν τῷ δράματι τούτῳ περιλαμβάνεται ᾠμα τοῦ ὁποίου παραθέτομεν τὴν α'. στροφὴν μετὰ τῆς ἐπώδου.

Ἐχε γεγὰ καὶ μένε κόσμε

ἔχε γεγὰ γλυκερὰ ζωὴ

καὶ σὺ δύστηνη πατρίδα

ἔχε γεγὰ παντοτεινή.

Ἐχετε γεγὰ ῥαχοῦλες

λόγγοι, βοννά, βρυσούλες.

Τὸ ἦσμα τοῦτο ψάλλουσαι αἱ Σουλιώτισσαι ἐν χορῶ ἐκρημνίσθησαν ἐκ τῶν θράχων τοῦ Ζαλόγγου ἱερεῖα εἰς τὸν τῆς πατρίδος ὄμιλόν ἑαυτὰς προσενεγκούσαι.

Τοῦτο τὸ ἦσμα ἐδιδάχθησαν οἱ μαθηταὶ μετὰ χοροῦ Καλαμαθιανοῦ. Παρατηρήθη δὲ ὅτι ἔμαθον τοῦτο τάχιστα καὶ τελείως, ὅτι ἔψαλλον αὐτὸ μετὰ πολλοῦ πάθους καὶ ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἠρεσε, συνεκίνησε αὐτούς, ἐν ᾧ πρὸ τῶν κοινῶν σχολικῶν ἡσμάτων ἔμενον ἀπαθείς τελείως καὶ ἀδι-ἀφοροι.

Λαμβάνων λοιπὸν ὑπ' ὄψιν τις τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἡ μουσικὴ ἔχει ταχθῆ ἐν τοῖς σχολείοις, πρὸς δὲ συγκρίνων τὴν νῦν σχολικὴν μουσικὴν πρὸς μουσικὴν προσεγγίζουσαν τὴν λαϊκὴν, θὰ λάβῃ ὡς ἐξαγόμενον ὅτι ἡ μὲν τωρινὴ μουσικὴ ἐχρεωκόπησε, μόνον δὲ διὰ τῆς λαϊκῆς δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ὁ ἐπιδικώμενος σκοπός.

Πρέπει λοιπὸν ἡ λαϊκὴ μουσικὴ νὰ εἰσαχθῆ ἐν τοῖς σχολείοις. Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον ὀφείλουσι νὰ ἐργασθῶσιν οἱ μουσικοὶ ἡμῶν σύλλογοι καὶ λοιποὶ φιλόμουσοι ἄνδρες.

Οὐδεὶς δευτεῖως ἀρνείται ὅτι αἱ κλαυθυραὶ λαϊκαὶ ἡμῶν ὧδοὶ δὲν ἔχουσι τὰς ἑαυτῶν ἀτελείας.

Ἄλλὰ οὐδεὶς ὁ μὴ παραδεχόμενος ὅτι ἡσμάτινα καὶ μέλη λαϊκὰ γοπεύουσιν καὶ Ὁρφέειον μαγείαν δύναται νὰ προσλάβωσι καταλλήλως ὑπὸ διακεκριμένων μουσικῶν ἐπεξεργασθέντα.

Ἴδου ἕλη ἵνα διακριθῶσιν οἱ μουσικοὶ ἡμῶν ἄνδρες ἰδοῦ ἔθνικόν ἔργον ἵνα ἀχθῆ εἰς πέρας.

Μόνον διὰ τῆς ἐπεξεργασίας τῶν λαϊκῶν ὧδῶν καὶ ἡσμάτων θὰ προκύψῃ μουσικὴ καθαρῶς ἔθνικῆ, ἀνταποκρινομένη εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ Ἑλλήνος, συγκινοῦσα, ἐμψυχοῦσα, καὶ συναρπάζουσα αὐτόν.

Ἐν Χόρῳ Σερκίῳν 20]6]1909.

Στυλ. Μ. Παπαμυρακάκης

ΤΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΤΟΥ ἨΘΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ ΚΑΙ Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΥΤΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΠΑΙΣΙ

Τίνα εἶναι τὰ συστατικὰ τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος.

Ὁ κυριώτερος σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς, εἶναι ἡ μόρφωσις τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος. Ἠθικὸν χαρακτῆρα λέγοντες, ἐννοοῦμεν τὴν σταθερὰν βούλησιν τοῦ ἠθικοῦ. Ὁ πάντοτε βουλούμενος τὸ ἠθικὸν ἔχει μόρφωσει ἠθικὸν χαρακτῆρα.

Τὸ ἠθικὸν νῦν τοῦτο ὅπερ ἵνα ὦμεν ἠθικοὶ χαρακτῆρες ὀφείλομεν πάντοτε νὰ βουλώμεθα, πρὸς αἰσχρῆτι ὑπὸ διαφόρους μορφάς, τὰς ὁποίας καὶ καλοῦμεν ἀρετὰς. Τὰς ἀρετὰς ταύτας δυνάμεθα νὰ ὑπαγάγωμεν εἰς τρεῖς ὁμάδας. Ἴδωμεν ἐκάστην τῶν ὁμάδων τούτων.

Ἡ πρώτη τῶν ὁμάδων τούτων περιλαμβάνει τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἕκαστος ἄτομον ὀφείλει νὰ ἔχῃ αὐτὸ κατ' ἑαυτὸ χάριν ἑαυτοῦ, ἀσχετῶς πρὸς τοὺς λοιπούς ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο αἱ ἀρεταὶ αὗται δύνανται νὰ κληθῶσιν **ἀτομικαὶ ἀρεταὶ**.

Ἡ δευτέρα περιλαμβάνει τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, ἃς ὀφείλει

νὰ ἔχῃ τις οὐχὶ ὡς ἄτομον αὐτὸ κατ' ἑαυτὸ, ἀλλ' ὡς μέλος κοινωνίας τινός. Αἱ ἀρεταὶ αὗται δύνανται νὰ κληθῶσιν **κοινωνικαὶ ἀρεταὶ**. Ἡ τρίτη τέλος ὁμάς περιλαμβάνει τὰς ἀρετὰς, ἃς ὀφείλει νὰ ἔχῃ πᾶς τις ὡς ἀνθρώπος εὐρισκόμενος εἰς σχέσιν οὐ μόνον πρὸς τὰ μέλη τῆς κοινωνίας ἐν ἣ ἔζη, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα ἀνθρώπον, ὡς κοσμοπολίτης. Αἱ ἀρεταὶ αὗται δύνανται νὰ κληθῶσιν **καθόλου ἀνθρώπινοι ἀρεταὶ**.

Περὶ ἐκάστης ἀρετῆς τῶν ὁμάδων τούτων καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑπὸ τοῦ σχολείου ἀναπτύξεως ἐκάστης τούτων παρὰ τῶν μαθητῶν θὰ ἐπιλήσωμεν ἰδιαιτέρως.

I. ΑΤΟΜΙΚΑΙ ΑΡΕΤΑΙ

α) Ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς.

Τι εἶνε ἐπιμέλεια. Ἐπιμέλεια εἶνε ἡ σταθερὰ βούλησις τοῦ μαθητοῦ νὰ πράττῃ, ὡς οἷόν τε ἀκριβέστερον καὶ καλύτερον πᾶν τὸ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἐπιβαλλόμενον αὐτῷ ἔργον. Τὸ ἐνγνίον αὐτῆς εἶνε ἡ ἀμέλεια, ἥτις συνίσταται εἰς τὴν ἀπροθυμίαν τῆς βουλήσεως πρὸς τὸ ποιεῖν τὸ ἐπιβαλλόμενον.

Εἶνε σπουδαία ἡ ἐπιμέλεια; Ὅτι ἡ ἐπιμέλεια εἶνε σπουδαιότερη ἀρετὴ νομίζομεν ὅτι τοῦτο δὲν χρῆζει καὶ πολλῶν λόγων. Διὰ τῆς ἐπιμελείας κατορθοῦται πᾶσα ἐργασία καὶ πρόοδος.

Καὶ ἡ ἀγωγή καὶ ἡ διδασκαλία σκοποὺν ἔχουσι νὰ κατεθῶσιν τὴν βούλησιν τῶν παιδῶν πρὸ παντὸς ἐπὶ τῆς ἠθικότητος, νὰ ἀναπτύξωσι παρὰ τοῖς τροφίμοις ἠθικὴν βούλησιν, νὰ διαπλάσωσιν αὐτούς εἰς ἠθικοὺς χαρακτῆρας, ἀδιάφορον ἂν αὐτοὶ ἐπιδρῶσι διαφόρως. Τοὺς σκοποὺς τούτους μόνον διὰ τῆς ἐπιμελείας δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ ὁ παῖς. Εἰδικώτερον δὲ μόνον διὰ τῆς ἀρετῆς ταύτης κατορθοῦ ὁ παῖς νὰ προσκτηθῆται τὰς ὑπὸ τῆς διδασκαλίας παρεχομένους γνώσεις, δι' ὧν μορφοῦται εἰς ἠθικὸν χαρακτῆρα, νὰ κατακτήσῃ μετὰ διαφέροντος ταύτας, νὰ στερεώσῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ τὰς ἤδη προσκτηθείσας, τέλος δὲ νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτὰς διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ σχολείου παρεχομένων αὐτῷ διαφόρων οἰκιακῶν ἐργασιῶν.

Ἄλλ' ὅπερ σπουδαιότερον τῆς ἀρετῆς ταύτης εἶνε τὸ ἐξῆς. Οἱ παῖδες ἐφ' ὅσον δὲν ἔχουσι μόρφωσει ἠθικὸν χαρακτῆρα πρέπει, ἵνα μὴ προβαίνωσιν εἰς ἀσχημίας καὶ εἰς κακὰς σκέψεις ἐπιδίδονται, διακριῶς νὰ ἐπιτηρῶνται. Ἴνα ἀποσπῶμεν τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν ἐκ τῆς κακῆς σκέψεως, πρέπει, ὅσκις δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιτηρῶμεν αὐτούς, νὰ ἀναθετῶμεν αὐτοῖς διαφόρους ἀσχολίας καὶ νὰ ἐφαρμόζωμεν διαφόρα παιδαγωγικὰ μέσα. Ἡ ἐπιμέλεια καθιστᾷ περιττὴν πᾶσαν ἐπιτηρῆσιν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τῆς συμπεριφορᾶς τῶν μαθητῶν του, τὴν ἀνάθεσιν εἰς τοὺς πατέρας ἀσχολιῶν καὶ καθόλου τὴν ἐφαρμογὴν οἰουδήποτε ἐκ τῶν παιδαγωγικῶν μέσων.

Πῶς δύναται τὸ σχολεῖον νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἐπιμέλειαν.

Αὐτὸς ὁ ὀργανισμὸς καὶ ἡ λειτουργία τοῦ Σχολείου ἐθίζει, λεληθῶτως τοὺς παῖδας εἰς τὴν ἐπιμέλειαν χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη νὰ λαμβάνῃ τὸ σχολεῖον ἰδιαιτέρα μέτρα πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Ὁ μικρὸς μαθητὴς εὐκόλως λαμβάνει συνειδησιν, ὅτι ὁ σχολικὸς βίος ἀπαιτεῖ ἐπιμέλειαν, ὅτι ὀφείλει νὰ ἐπιμελήτῃ διὰ νὰ προοδεύσῃ. Ἐν ταῦτοις πλείστα ἰδιαιτέρα ἄλλα μέτρα δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ σχολεῖον πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιμελείας παρὰ τοῖς μαθηταῖς. Εἶνε δὲ ταῦτα τὰδε.

α') Αυτό το προκείμενον του διδασκάλου. Γνωρίζομεν εἰς πόσον μεγὰ βαθμὸν εὐρίσκεται ἡ πρὸς μίμησιν ὁρμὴ πρὸς τοὺς μικροὺς μαθηταίς. Τὰ πάντα μιμῶνται. Δίην εὐκόλως δύνανται νὰ ἀπομιμηθῶσι καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ διδασκάλου των.

Ἄν οὗτοι σημηκτίσωσι πλήρη πεποιθήσιν, ὅτι ὁ διδασκάλος των εἶνε ἐπιμελής ἐργάτης, ὅπως ἀκούσας θὰ ἀναγκάζονται νὰ ἐπιμελῶνται καὶ νὰ δεικνύουν ἢν φιλοπονίαν δεικνύει καὶ οὗτος. Τὸν κεντρίον, ἢν ὁ διδασκάλος ἀποβλέπῃ, ἄλλοι εἰς τὴν ἀνεσίαν του ἢ τὸ ἐπαγγελματικόν του, ἢν ἐπιλαμβάνηται τῆς ἐργασίας αὐτοῦ οὐχὶ μετὰ ζήλου καὶ περισσῆς δραστηριότητος καὶ εὐκολίας, ἀλλὰ μετὰ δυσχερείας καὶ νοηρότητος, δυστροπῶν ἢν πᾶν βήμα αὐτοῦ, ταχέως ἢ νοητέα, ἢ νοηρότης καὶ ἢ ὁκνηρίαν αὐτοῦ θὰ μεταδοθῇ καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

β') Τὸ προκείμενον τῶν συμμαθητῶν. Ὅταν οἱ πλείονες τῶν μαθητῶν εἰσιν ἐπιμελεῖς καὶ ἐκτιμῶσι τὴν ἐπιμέλειαν, ὠρισμένως οὗτοι θὰ συμπραχθῶσι καὶ τοὺς ἀμελεστέρους μαθητὰς.

γ') Ἡ πρὸς τὸν διδασκάλον ἀγάπη. Ὁ ἀγαπῶν τινα φροντίζει νὰ συμμορφῶται πρὸς τὰς ἐπιθυμίας του. Καὶ οἱ μαθηταὶ ἀγαπῶντες τὸν διδασκάλον των φροντίζουν νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν του. Φλογερά τοῦ διδασκάλου ἐπιθυμία εἶναι νὰ κατορθῶσιν νὰ ἐθίσῃ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ νὰ ἐπιμελῶνται. Μὴ θέλοντες λοιπὸν οὗτοι νὰ δυσχερῶσιν τὸν διδασκάλον των, διότι ἀγαπῶσιν αὐτόν, ἐφ' ὅσον θετικῶς εἶνε ἄξιος τῆς τοιούτης ἀγάπης, φροντίζουν νὰ ἐκτελῶσι πᾶσαν ἐπιθυμίαν του. Καὶ ἡ ἀγάπη λοιπὸν πρὸς τοῦτον συντελεῖ προφανῶς ἰκανὸν πρὸς ὑπέκκυσιν τῆς ἐπιμελείας τῶν μαθητῶν.

δ') Ἡ φροντίς τοῦ διδασκάλου ὅπως κατὰ δυνάμιν εἰς τοὺς μαθητὰς του, ὁσάκις πρόκειται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ περὶ μεγάλων ἀνδρῶν, ὅτι οὗτοι τὸ μέγιστον μέρος τῶν κατορθωμάτων αὐτῶν χρεωστοῦν εἰς τὴν ἐπιμέλειαν.

ε') Ἡ φροντίς τοῦ διδασκάλου, ὅπως ἐξεγείρῃ πρὸς τοὺς μαθηταίς τὴν πρὸς τὴν διδασκαλίαν ἐργασίαν ἀγάπην, τὴν χαρὰν ἐπ' αὐτήν. Εἰς τὸ ἐπόμενον πῶς κατορθῶναι ὁ διδασκάλος τὸ τελευταῖον τοῦτο.

Γαβριλοχόριον

Θ. Μαραγκουδάκις
Δημοδιδάσκαλος

ΤΑ ΕΡΓΟΧΕΙΡΑ ΤΟΥ ΑΝΩΤΕΡΟΥ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

Τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν ἐν τινι αἰθούσῃ τοῦ Ἄν. Παρθεναγωγείου εὐρίσκοντο φιλοκάλως τοποθετημένα τὰ προϊόνια τῆς ἐργασίας τῶν μαθητριῶν εἰς τὴν ραπτικὴν, κοπτικὴν κλπ. ὥστε νὰ παρουσιάζωσι μικρὰν καλλιτεχνικὴν ἔκθεσιν.

Τὴν διδασκαλίαν τοῦ δυσκόλου τούτου ὅσον καὶ σπουδαίου διὰ τὸν γυναικείον κόσμον μαθήματος ἔχει ἀναλάβει ἐφέτος ἡ Δις Ἑλένη Γ. Ζαννουδάκη, προσπαθήσασα νὰ ἐξωτερικεύσῃ λεπτή, ὅπως εἶναι, χαρίεσσα καὶ φιλόκκλος καὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς τὴν κομψότητα καὶ λεπτότητα τῆς ἐργασίας μετὰ τῆς ἰκανοποιήσεως τῆς γυναικείας φιλαρεσκίας.

Ἀπὸ πρώτης πλήθος κυριῶν προσήρχετο καὶ ἰθαύμαζε τὴν ἐργασίαν τῶν μικρῶν μαθητριῶν, αἵτινες ἀπὸ τοιαύτης ἡλικίας παρουσιάζουσι τόσα τέλεια καὶ λεπτὰ ἔργα, προξενούντα τὴν ἀγαλλίασιν τῶν μητέρων.

Ἄρχῃ λοιπὸν περὶ τὸ ἐσπέρως εὐρομεν κατὰλληλον εὐκίριαν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀντιθέτου φύλου νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἐργασίαν ταύτην.

— Ἐπεθύμουμ Δις νὰ ἴδω τὴν ὠραιοτέραν ἐργασίαν σας; ἢ το ἡ ἐρώτησίς μας μετὰ τὰς συνήθεις διατυπώσεις.

Ἐδυσκολεύθη νὰ ἀπαντήσῃ ἀμέσως φοβουμένη μήπως δὲν ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ἐρώτησιν ἡμῶν.

— Ἐσεῖς δύνασθε νὰ κοίνητε νὰ ἐπὶ τέλους πῶς σας φαίνεται αὐτὸς ὁ τάπης;

— Ἄ! Δις αὐτὸς εἶναι εὐρωπαϊκός, τί θέτετε νὰ εἴπητε διὰ τὴν φιλόκαλον τοποθέτησιν ἐπὶ τοῦ τοίχου;

Κατευχαριστημένη ἐκ τῆς ἀπαντήσεως προσέθεσεν.

— Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ τάπης εἶναι ὅλος ἔργον τῆς Δος Στ. Παπουτσάκι!

— Ἐ τότε τὰ συγχαρητήριά μου διὰ τὴν λαμπρὰν ἐπιτυχίαν. Βλέπω ὅτι ταχέως θὰ συναγωνισθῆτε τὴν Εὐρώπην!

Ἀβουῶσα θάρρος περισσότερον ἤρχισε νὰ μᾶς ἀπαριθμῇ ἐν ἑκάστῳ ἔργον καὶ νὰ ἐπαινῇ τὴν πρόοδον τῶν μαθητριῶν εἰς τὰ ἐργόχειρα.

Κάτωθι τοῦ τάπητος ἔκειτο μαξιλαράκι φέρον φυσικωτάτην ἀράχνην πλέκουσαν τὸν ἴσθον τῆς ἔργον τῆς Δος Μαρίας Παπαδάκη, ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ τοίχου διεκρίνοντο κεντημέναι παραστάσεις Κινέζων μετὰ τῆς γνωστῆς ὀαβρέλλας των καὶ ἐνόμιζέ τις ὅτι εὐρίσκεται πρὸ χρωματιστῆς εἰκόνας.

Δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ εἰς τὴν μικρὰν ταύτην ἔκθεσιν τῶν γυναικείων εἰδῶν διεκρίνε τις μπλοῦζες γυναικείες, ἔργα τῶν δων Βουρδουμάκι, Λυμπεράκι, Παπαδάκι, Χατζητζαννάκι, Δελάκι, Μυλωνάκι, Πωλογεωργη, Μαριδάκι καὶ Πετρούλάκι, μακτινέδες ὑπὸ δος Σαμιωτάκι, Σταυρούς καὶ μπάντες τῶν δων Τομαδάκι, Σερβάκι, Λουκογιαννάκι καὶ Πυλάκι. Μπάνταν διὰ πολυθρόναν ὑπὸ δος Ἑλ. Δημ. Παπαδάκι, κορνίζας ἐκ φίλ ντὲ φερ τῶν δων Δασκαλάκι καὶ μεκουκούλια τῶν δων Πωλιουδάκι καὶ Κοκοτσάκι, Λευκὰ κεντήματα ὑπὸ δος Εὐμ. Γεωργιάδου, σεμέν ντὲ τὰμπλ ὑπὸ τῆς δος Εἰρήνης Βροντουλάκι.

Ἐπὶ τινος τραπέζης ἐν τῷ μέσῳ ὑπῆρχον γαντοθήκες, μανδηλοθήκες καὶ γυναικεῖα εἶδη, ἐν ᾧ τοὺς διαδρόμους διεκόσμουσαν τραπέζακια κεντητὰ ὑπὸ δος Μουντάκι καὶ ἀπὸ ἰσπανικὴν δαντέλλαν τῆς δος Μπιτσάκι κλπ.

— Ἀλλὰ δια αὐτὰ εἰναι ἀντικείμενα πολυτελείας, δὲν νομίζετε ὅτι ἔπρεπε αἱ μαθήτριά νὰ διδάσκωνται καὶ κάλτσες καὶ τὰς ἄλλας ἐργασίας, αἵτινες μᾶς ἀναγκαῖοῦσι εἰς τὸν βίον;

— Ἐγὼ ἐδίδασκον ἐξ ἀρχῆς ὅτι ἐνόμιζον ὅτι ἐξερχόμεναι θὰ εἶχον ἀμέσως ἀνάγκην διὰ τὸν βίον ὡς μανταρίσματα, πιετάνια, γαζί, θελονιές διάφορες καὶ κάλτσες ἀκόμη ἀλλὰ αἱ μητέρες ἔλεγον ὅτι δὲν ἤξευρον ἄλλα καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἀλλάξω τακτικὴν. Βλέπετε ἀναγκάζεται τις νὰ συμμορφῶνται!

— Ἀλλὰ νομίζω Δις ὅτι ἔπρεπε νὰ ἦ ὠρισμένον τί θὰ διδάσκηται ἐν ἑκάστη τάξει καὶ τοῦτο πρέπει νὰ περιλαμβάνηται καὶ ἐν τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι.

Ἐνταῦθα διεκόψαμεν τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην, ἀφοῦκαὶ πάλιν συνεχάρημεν τὴν δα Ζαννουδάκι διὰ τὴν φιλοπονίαν καὶ προθυμίαν τῆς πρὸς διδασκαλίαν τῆς νέας γενεᾶς τοῦ ὠραίου φύλου.

Ἐὰν ὁμως λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ τὰ παρελθόντα ἔτη, ὅτε ἐπεσεφόθημεν τὰ ἐργόχειρα ταῦτα τῶν μαθητριῶν

ΤΑ ΝΕΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

είχομεν τὰς αὐτὰς ἐντυπώσεις, ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα νὰ συστήσωμεν τοῖς ἀρμοδίοις ὅτι ὀφείλουσι νὰ ἀνακόψωσι τὴν πρὸς τὴν πολυτέλειαν ροπὴν ταύτην τῶν μαθητῶν, κανονίζοντες τὸ πρόγραμμα ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον καὶ ὠφελιμώτερον πρὸς τὸν βίον καὶ αὐξάνοντες τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας.

Μαθηάνομεν ὅτι καὶ εἰς τὸ τελευταῖον χωρίον τῆς Κρήτης ὅπου ὑπηρετοῦσι διδασκαλίαν αἱ μαθητρίαι ἐκγυμνάζονται ὅλον τὸν χρόνον εἰς τὰ Κεντήματα, ἀδιαφοροῦσαι ἐὰν ἀγνοῶσι νὰ κοψῶσι καὶ ραψῶσι ἐν ἀπλοῦστατον ὑποκάμισον καὶ ἐὰν πληρῶνται πλεκτικὰ διὰ τῆς κάλτσας των, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζουσι νὰ τὰς ἀρχίσωσιν.

Η ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΗΘΙΣΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΦΩΝ

Μαγίστη εἶναι ἡ ὠφέλεια ἢ προκύπτουσα ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Ἀγ. Γραφῶν καὶ πολὺ περισσότερον ἐκ τῆς ἀποστηθίσεως αὐτῶν. Πολλὰκις ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου μένει ἐλεύθερος καὶ περιστρέφεται περὶ πολλῶν ἀδιαφόρων πραγμάτων. Κατὰ τὰς ὥρας λοιπὸν καὶ στιγμὰς ἐκείνας εἶναι κλυτερον νὰ πλουτίξῃ τις τὰς γνώσεις του καὶ τὴν μνήμην του μὲ ἐδάφειον καὶ χωρίον τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Τὸ ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης κέρδος εἶναι πρόδηλον. Ἀποκτῶ ἀκρίβειαν εἰς τὰς διανοητικὰς του δυνάμεις καὶ ἀσκήσεις καθὼς καὶ εὐχέρειαν, πλουτίζει τὸ λεκτικόν του μὲ ὠραίας λέξεις, μὲ ὠραίας ἐκφράσεις καὶ μὲ ὑψηλὰς ἰδέας. Ἀντικαθιστᾷ τὰς ματαιὰς σκέψεις, τὰς συνήθεις μερίμνας, τὰς πικρὰς ἀνκινήσεις καὶ τὰ παρόμοια διὰ τῶν πολὺ παρηγόρων, ἐνθαρρυντικῶν καὶ ψυχωφελῶν σκέψεων καὶ ἰδεῶν. Εἰς πᾶσιν στενοχωρίαν βοηθεῖας, εἰς παντὰ κόπον θσακιστὸν παρηγορίας ἀκένωτον, ὀδηγῆς εἰς πᾶσιν ἀμυχάνειν καὶ δύναται ἐκ τοῦ προχείρου νὰ μεταδώσῃ παρηγορίαν, βοήθειαν καὶ ὀδηγίαν εἰς ἄλλους. Ἄλλως τε πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀνυψώη εἰς τὸν θεὸν τὸν νοῦν του ἂν δὲν ἔχῃ ἐντετυπωμένους ἐκεῖ τοὺς λόγους του καὶ ἂν δὲν γνωρίζῃ τί ζητεῖ ὁ θεὸς ἀπὸ αὐτόν; Διδάσκειται τὰ πρὸς τὸν θεὸν καθήκοντά του, ἀποφεύγει τὴν παροχθασίαν αὐτῶν καὶ οὕτως ἀποκαθίσταται χριστιανὸς εὐσεβὴς, χρηστὸς καὶ ἐνάρετος πολίτης.

Ἄς ἐνθυμώμεθα ὅτι τὰ ἔθνη ἐκεῖνα εὐημεροῦν καὶ ἐκείνοι τῶν λαῶν προκόπτουν εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὸν ὑψηλὸν ἀνθρωπισμὸν, οἱ ὅποιοι περισσότερον ἐμμένουν εἰς τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ εἰς τὴν πράξιν ἀρετῶν. Οἱ Βρετανοὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὸν πρόδρομον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς παντοίας εὐημερίας δικαίως λέγεται ὅτι τοῦτο χρεωστοῦν εἰς τὴν εὐσεβῆ προσήλωσιν εἰς τὰς ἁγίας Γραφὰς καὶ εἰς τὴν πράξιν τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, ἀπὸ σπουδαιότατον ἔργον των θεωροῦσι πλεῖστοι τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν Γραφῶν καὶ εἰς τοῦτο σχεδὸν τὸ ἔργον ἀποκλειστικῶς ἀσχολοῦνται. Ταῦτα εἶναι ἐπόμενα, διότι τίποτε δὲν ἐμπνέει, δὲν ἐξάγει, δὲν οἰσθηλατεῖ τὸν ἀνθρώπον πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν, ὅσον αἱ θεῖαι καὶ ἀθάνατοι διδασκαλαὶ τοῦ Εὐαγγελίου, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπογραμμὸν πᾶς τις καὶ ἰδίᾳ ὁ Ἕλληνας, ἵνα οὕτω θεῖα δύναμις δυναθῇ καὶ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν ἀπειρῶν αὐτοῦ ἐχθρῶν, σώσῃ τὰ δίκαιά του, ἀπελευθερωθῇ τὸς ὑπὸ ζυγὸν εὐρισκομένους καὶ στενάζοντας ἀδελφοὺς του καὶ κατακτήσῃ τὰς χώρας, αἵτινες τῷ ἀνήκουσι.

Κρητὰ

Ἰ. Γ. Φραγκιαδάκης

Εἰς προηγούμενον φύλλον εἶχομεν προτείνει, καὶ ἐγένετο δεκτὸν καὶ παρ' ἄλλων συναδελφῶν, νὰ συμπληρωθῶσι τὰ Ἡμιγυμνάσια Ρεθύμνης καὶ Νεαπόλεως, ἀρ' οὐ ὑπάρχει ὁ νόμιμος ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν, οἵτινες ὅμως ἐξ ἑλλείψεως ἀνωτέρων τάξεων ἀναγκάζονται νὰ μετακίωσιν εἰς ἄλλας πόλεις πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν των.

Ἡ καθιέρωσις τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἡμιγυμνασίων Ρεθύμνης καὶ Νεαπόλεως ἀναγκασία ἐν ἀρχῇ τῆς συστάσεως τῆς Πολιτείας οὐδένα πλέον ἐξυπηρετεῖ σκοπὸν, τούναντίον ὅμως πολλὰς ζημίας διὰ τὰς πόλεις ταύτας συνεπάγεται. Γονεῖς μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου οὐ μόνον ἀποφεύγουσι νὰ διαμείνωσιν εἰς τὰς πόλεις ταύτας, καὶ ἐπομένως αἱ πόλεις νεκροῦνται, ἀλλὰ καὶ διαμείνοντες ἐξ ἀνάγκης ὑποβάλλονται εἰς περιπλέον δαπάναν ἢ συντηροῦντες ἰδιωτικὰς τάξεις χάριν τῶν φιλιτάτων ἢ ἀποστελλόντες ταῦτα εἰς ἄλλας πόλεις. Ἄλλ' ἐνῶ ἀρ' ἐνὸς παρουσιάζονται τοιαῦτα δυσκολία διὰ τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων τούτων, ἀρ' ἐτέρου ἢ Πολιτεία χάριν τῶν αὐτῶν μαθητῶν συγκεντρομένων ἐν Χανίοις καὶ Ἡρακλείῳ συντηρεῖ διπλᾶ Γυμνάσια μετ' ἀναλόγου προσωπικοῦ.

Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν ἐπρόκειτο περὶ ἐξυπηρετήσεως τῶν περιπτώσεων, οὐδεὶς φθόνος, ἤδη ὅμως μαθηάνομεν ὅτι τὰ διπλᾶ ταῦτα Γυμνάσια Χανίων καὶ Ἡρακλείου μονιμοποιοῦνται, οἱ δὲ Ρεθύμνιοι μαθηταὶ ὑποχρεοῦνται αἰωνίως νὰ προσέρχωνται πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν των εἰς Χανία, οἱ δὲ Λασηθεῖῶται εἰς Ἡράκλειον.

Καθῆκον πατρικῆς Κυβερνήσεως ὑπολαμβάνοντες τὴν μερίμναν περὶ τῆς προστασίας καὶ ἀνακουφίσεως πάντων τῶν πολιτῶν ἐν τῷ αὐτῷ μέτρῳ νομίζομεν ὅτι ἐπιβάλλεται πρὸς παντὸς ἄλλου ἢ συμπλήρωσις τῶν Ἡμιγυμνασίων Ρεθύμνης καὶ Νεαπόλεως. 1) διότι διὰ τοῦ τρόπου τούτου οὐ μόνον οἱ πολῖται διευκολύνονται ἀλλὰ καὶ νέα ζωὴ διαχύνεται εἰς τὰς πόλεις ταύτας, διατρεχούσας τὸν κίνδυνον τῆς ἀπορροφήσεως 2) διότι ἡ πληθώρα τῶν μαθητῶν ἐν Χανίοις καὶ Ἡρακλείῳ ἐπιφέρει τὴν δυσκολίαν τῆς διοικήσεως τῶν Ἀνωτάτων τούτων Ἐκπαιδευτηρίων καὶ ἔχομεν ἐκαστοτε τὰ διάφορα μαθητικὰ συλλαλητήρια, τὰς ἀπειλὰς καὶ τὴν διασφορὰν διαδιδομένην συστηματικῶς ἄνευ ἐλπίδος καταπολεμήσεως καὶ 3) τὸ δίκαιον ὑπαγορεύει ἀρ' οὐ πάντες ὑφίστανται τὰς πρὸς τὴν Πολιτείαν ὑποχρεώσεις νὰ τυχάνωσι καὶ ἀναλόγων πλεονεκτημάτων.

ΜΙΚΡΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Κατὰ τὰς ἐπὶ πτυχίῳ ἐξετάσεις τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐκπαιδευτικοῦ Τμήματος τῆς «Ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων» ἠξιώθησαν τοῦ βαθμοῦ ἀρίστα 17 μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ δις Ἑλένη Λελεδάκη, ἀδελφὴ τοῦ ἡμετέρου Διευθυντοῦ, 8 δὲ τοῦ βαθμοῦ πάνυ καλῶς. Τὸ πτυχίον τοῦτο παρέχει εἰς αὐτὰς τὸ δικαίωμα νὰ διδάσκωσι τὰ τεχνικὰ μαθήματα ἐν τοῖς παρθεναγωγείοις κατὰ τὸν περὶ Παιδείας νόμον.

Ἡ δεσποινὴς Πελαγία Σαρπάκη, θυγάτηρ τοῦ ἐν Καίρῳ ἐγκατεστημένου συμπολίτου ἡμῶν κ. Στυλ. Σαρπάκη, ἀριστεύσασα κατὰ τὰς ἐξετάσεις τοῦ ἐν Καίρῳ Ἀχιλλοπούλειου Παρθεναγωγείου ἐστεφανώθη καὶ ἐβραβεύθη. Τὸ δὲ ἐξ εἰκοσιν ἀγγλικῶν λιρῶν πρῶτον ἔπαθλον διέθεσεν ὑπὲρ τοῦ ταμείου τοῦ Ἐθνικοῦ στόλου.

Ὁ «Κρητικὸς Ἀστήρ» ἀπευθύνει αὐταῖς θερμὰ συγχαρητήρια.

ΣΗΜ.. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀποσπελλόντων λύσεις εἰς ἕκαστον φύλλάδιον θὰ δημοσιεύωνται καὶ μετὰ τὴν τριμηνίαν θὰ βραβεύωνται.